

۱۵۲۲
شماره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الزَّامَاتِ اقصاد و مقاومتی بر پایه

اقصاد و دانش بنیان

مؤلفین:

مهندس فرنگ سالی

فرهاد غفوری

آذر ۱۳۹۴

سرشناسه	: سالمی، فرهنگ، ۱۳۵۳
عنوان و نام پدیدآور	: الزامات اقتصاد مقاومتی بر پایه اقتصاد دانش بنیان / مولفین فرهنگ سالمی، فرهاد غفوری.
مشخصات نشر	: تهران: فرهنگ زبرجد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ش. ۳۰۹ ص.
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال: ۳-۳۵-۶۸۲۷-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: ایران - سیاست اقتصادی - آینده نگری
موضوع	: تحریم اقتصادی - ایران
موضوع	: اقتصاد - ایران
موضوع	: تحریم اقتصادی آمریکا - ایران
موضوع	: اقتصاد دانش بنیان - ایران
موضوع	: ایران - سیاست اقتصادی - قرن ۱۴
شناسه افزوده	: غفوری، فرهاد، ۱۳۶۸
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ الفس ۷۲۳/۲۶ HC۴۷۳
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۳۲۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۵۲۲۳۳

عنوان:	الزامات اقتصاد مقاومتی بر پایه اقتصاد دانش بنیان
مؤلفان:	مهندس فرهنگ سالمی - فرهاد غفوری
ویراستار ارشد ادبی:	محمدکاظم سالمی
ویراستار فنی:	مهندس نیما بابازاده گشتی
ناظر علمی:	دکتر علیرضا ناصرپوراسد - دکتر حمیدرضا قاسمی
ناشر / مدیر مسئول:	فرهنگ زبرجد - مجتبی زبرجادی
زمان و نوبت چاپ:	آذر ۱۳۹۴ - چاپ اول
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
طراح جلد:	مهندس فرهنگ سالمی و مهندس رامین زندی
شابک:	۳-۳۵-۶۸۲۷-۶۰۰-۹۷۸
بها:	۳۰۰.۰۰۰ ریال

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر اعم از چاپ، تکثیر و نسخه برداری برای مؤلفین محفوظ می باشد و نقل مطالب، فقط با ذکر کامل مأخذ مجاز است.

تلفن مؤلفین: ۰۹۱۲۳۸۴۶۸۰۲ و ۰۹۱۹۱۴۰۴۴۰۱ و ۰۶۶۴۹۶۹۳۵

آنها با دستان بسته ایستادند تا ما با دستان باز...

مطبعه به ۱۶۷۵ عنوان، تهران: انتشارات کور، ۱۳۸۳
۳۵۰ صفحه، نسخه پنداره، کور، تهران

«اقتصاد مقاومتی یعنی ما بنای اقتصادی کشور را جوری تنظیم کنیم و ترتیب

بدهیم که تکانه‌های جهانی در آن اثر نگذارند.» (۶۵)

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

پیش‌گفتار:

اقتصاد مقاومتی از جمله موضوعات مهمی است که در سال‌های اخیر به دلیل مواجهه نظام مقدس جمهوری اسلامی با دسیسه‌های استکبار جهانی از جمله تحریم‌های ظالمانه اقتصادی، در صدر اولویت‌های مورد نظر رهبری معظم انقلاب قرار گرفته است. از آنجا که در بند ۲۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن به‌ویژه در محیط‌های علمی آموزشی و رسانه ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی مورد تأکید قرار گرفته است، اقتصاد مقاومتی به مثابه الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، نه یک راهبرد کوتاه‌مدت برای شرایط کنونی کشور، بلکه یک تدبیر بلندمدت است که می‌تواند اهداف نظام جمهوری اسلامی را در زمینه مسائل اقتصادی برآورده کند. هرچند گرایش به اقتصاد مقاومتی مختص کشور ما نیست و بسیاری از کشورهای جهان در صدد مقاوم سازی اقتصاد خود برآمده اند، اما به دلیل وجود سوء نیتها و تهاجمات و تحریم‌ها، نیاز ما به تحقق اقتصاد مقاومتی بیش از سایر کشورها است. در شرایط تحریم‌های اقتصادی فعلی کشور، مساله خودکفایی و استقلال به ویژه در حوزه علوم و به‌خصوص در حوزه اقتصاد بلاشک از مهم‌ترین مسائل پیش رو و لزوم پرداختن به آن امری غیر قابل انکار و اجتناب ناپذیر است. رویه مقاومت اقتصادی و پایداری در برابر تحریم‌های مجامع بین‌المللی برای جمهوری اسلامی امری نو و پیش‌بینی نشده نبوده است. از بدو پیدایش جمهوری اسلامی، جنگ تحمیلی و سال‌های بعد از آن همواره تحریم‌های تجاری، اقتصادی و مالی باعث شده تا اقتصاد ایران با چالش‌های متعددی رو به رو شده باشد. در دوره فعلی که فشارها و محدودیت‌ها شدتی دو چندان گرفته باز اندیشی نو در باب راه‌کارهای برون رفت و مقاومت برای مقابله با تحریم‌ها و حفظ رشد پویا و شکوفایی اقتصادی برای سیاست‌گذاران کشور جلوه و اهمیتی دو چندان یافته است. در حال حاضر اقتصاد مقاومتی، نوعی مبارزه فعال و آماده سازی احاد اقتصادی برای مواجهه با تحریم‌ها و مدل سازی نظری و عملی برای چنین اقتصادی هست.

به‌طور کلی هدف شناسایی مسیرهای ممکن برای افزایش توان تولید داخلی و ثروت ملی هست تا بتواند قدرت چانه زنی های بین‌المللی را افزایش دهد تا کشور به این امر متوسل نشود که به دلیل مسائل و فشارهای اقتصادی از اهداف ایدئولوژیک و بنیادین خود دست بکشد. هدف از ارائه این کتاب بررسی و جمع بندی مباحث مطرح شده است در باب اقتصاد مقاومتی و همین‌طور ارائه دهنده توضیحات تکمیلی در مورد مباحث و الزامات یک اقتصاد مقاوم که از طرف خبرگان اقتصادی کشور مطرح شده است. همچنین در این کتاب سعی شده است که این مباحث از دریچه اقتصاد دانش بنیان بررسی شوند زیرا اقتصاد دانش بنیان می‌تواند راهکاری برای دستیابی نظام اقتصادی به یک نظام منسجم و هماهنگ کننده سیاست‌های کلان کشور برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی دشمنان باشد. اقتصاد دانش بنیان با وقوع تحولات علمی و تحقیقاتی، دگرگونی عمیقی در عرصه رشد و تولید اقتصادی ایفا می‌کند. اقتصاد مبتنی بر علم و دانش موجب رشد و توسعه پایدار جامعه و در نهایت تحقق اقتصاد مقاومتی می‌شود.

بدیهی است در جمع‌آوری و نگارش این کتاب صدرصد ادعائی بر جامعیت و کفایت مطالب ارائه شده نداریم لذا بدین وسیله از خوانندگان گرامی تقاضا می‌شود نظرات و پیشنهادات ارزشمند خود را به نگارندگان جهت اصلاح در نسخ بعدی اعلام فرمایند.

مهندس فرهنگ سالمی

فرهاد غفوری

فهرست مندرجات

فصل ۱: مبانی نظری اقتصاد مقاومتی	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- تعریف واژگان کلیدی	۲
۱-۲-۱- توانایی اقتصاد برای ترمیم و بهبود سریع اثرات شوک‌های بیرونی ...	۳
۲-۲-۱- توانایی مقاومت در برابر شوک‌ها	۳
۳-۱- پیشنهاد اقتصاد مقاومتی	۴
۴-۱- مبانی نظری اقتصاد مقاومتی	۷
۵-۱- مفهوم اقتصاد مقاومتی و تفاوت آن با ریاضت اقتصادی	۸
۶-۱- ارکان اصلی اقتصاد مقاومتی	۱۱
۱-۶-۱- تحکیم پایه‌های ایمانی و فرهنگی	۱۲
۲-۶-۱- کار، تولید و تلاش جهادی	۱۲
۳-۶-۱- برقراری عدالت در توزیع امکانات و مواهب	۱۳
۴-۶-۱- اصلاح الگوی مصرف	۱۳
۷-۱- آسیب‌شناسی اقتصاد و نیازمندی‌های تحقق اقتصاد مقاومتی	۱۴
۸-۱- الگوهای اقتصاد مقاومتی	۱۵
۱-۸-۱- اقتصاد موازی	۱۵
۲-۸-۱- اقتصاد ترمیمی	۱۵
۳-۸-۱- اقتصاد دفاعی	۱۶
۴-۸-۱- اقتصاد الگو	۱۶
۵-۸-۱- اقتصاد کارآفرینی و تحقیق و توسعه	۱۶
فصل ۲: اقتصاد ایران	۱۷
۱-۲- مقدمه	۱۸
۲-۲- نظام اقتصادی از منظر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۹
۱-۲-۲- خداشناسی	۱۹
۲-۲-۲- انسان‌شناسی	۲۰
۳-۲-۲- اقتصاد و انسان	۲۲

۲۲	۴-۲-۲ مالکیت
۲۴	۵-۲-۲ نظام برنامه‌ریزی یا آزادی‌های اقتصادی
۲۷	۶-۲-۲ ساختار تصمیم‌گیری
۲۸	۳-۲-۳ مباحث تصدی‌گری مستقیم یا غیرمستقیم دولت
۳۱	۱-۳-۲ سهم شاغلان بنگاه‌های دولتی از کل شاغلان
۳۱	۲-۳-۲ تعیین سهم واردات و صادرات کالا
۳۲	۳-۳-۲ حجم مقررات اقتصادی
۳۴	۴-۳-۲ سهم دولت در بخش خدمات اعتباری و بیمه
۳۴	۵-۳-۲ ترکیب صنایع دولتی
۳۵	۶-۳-۲ سهم دولت در تولید ناخالص ملی
۳۶	۷-۳-۲ استقلال بانک مرکزی
۳۶	۸-۳-۲ سهم تقاضای دولت از کل تقاضا
۳۷	۹-۳-۲ بنگاه‌های خصوصی و نظارت شده و تعداد آن‌ها
۳۷	۱۰-۳-۲ سهم دولت در سرمایه‌گذاری
۳۸	۱۱-۳-۲ سهم دولت در ساختمان و زمین
۳۹	۴-۲-۴ ساختار اقتصاد ایران
۳۹	۱-۴-۲ ساختار اطلاعاتی
۴۱	۲-۴-۲ اختطار انگیزشی
۴۵	۵-۲-۴ عدم توسعه‌یافتگی در نبود برنامه‌ریزی
۴۹	۶-۲-۴ تعریفی از برنامه‌ریزی
۵۱	۱-۶-۲ برنامه‌ریزی چیست؟
۵۲	۲-۶-۲ انواع برنامه‌ریزی
۵۵	۳-۶-۲ انواع برنامه‌ریزی از نظر زمانی
۵۹	۷-۲-۴ تاریخچه برنامه‌ریزی توسعه
۶۵	۱-۷-۲ تعیین برنامه مناسب
۶۷	۲-۷-۲ تدوین نظام برنامه‌ریزی
۷۱	۳-۷-۲ تعیین اهداف کیفی
۷۳	۴-۷-۲ تهیه برنامه کلان

۸-۲-۸۱.....	نقش تحریم‌های بین‌المللی بر اقتصاد ایران	۸۱
۸-۲-۸۱-۱.....	تعریف تحریم	۸۱
۸-۲-۸۲.....	تاریخچه تحریم‌های اقتصادی در دنیا	۸۲
۸-۲-۸۳.....	مقدمه‌ای بر تحریم‌های ایران	۸۳
۸-۲-۸۴.....	پیامد تحریم‌ها علیه ایران	۸۵
۸-۲-۸۵.....	اثرات اقتصادی تحریم‌های سازمان ملل	۸۸
۸-۲-۸۶.....	آثار کلان تحریم اقتصادی	۹۳
۸-۲-۹۹.....	تأملی بر فرصت‌های ایجادشده برای اصلاحات اقتصادی در اثر تحریم	۹۹
۸-۲-۱۰۱.....	حوزه تجارت و علم و فناوری	۱۰۰
۸-۲-۱۰۲.....	حوزه مالی و بانکی	۱۰۳
۸-۲-۱۰۳.....	حوزه بودجه دولت	۱۰۵
۸-۲-۱۰۱۰.....	اثر تغییرات قیمت نفت بر اقتصاد ایران	۱۰۹
۸-۲-۱۰۱۰-۱.....	مفهوم شوک‌های نفتی	۱۱۱
۸-۲-۱۰۱۰-۲.....	اثر تغییر قیمت نفت خام در بودجه دولت ایران	۱۱۷
۸-۲-۱۰۱۰-۳.....	متغیرهای درآمد نفت خام ایران	۱۱۹
۸-۲-۱۰۱۰-۴.....	بررسی اثر تغییرات درآمدهای نفتی بر نرخ ارز در اقتصاد ایران	۱۲۵
۸-۲-۱۰۱۰-۵.....	مدیریت درآمدهای نفتی	۱۲۸
۸-۲-۱۱-۱.....	اثر تحولات ارزی بر اقتصاد ایران	۱۳۳
۸-۲-۱۱-۱-۱.....	عوامل تأثیرگذار بر روی نرخ ارز	۱۳۴
۸-۲-۱۱-۱-۲.....	تأثیر نرخ ارز و نا اطمینانی آن بر بخش تولید	۱۳۸
۸-۲-۱۱-۱-۳.....	بررسی سیر تحولات نرخ ارز در اقتصاد ایران پس از انقلاب	۱۳۹
۸-۲-۱۴۸.....	فصل ۳: الزامات اقتصاد مقاومتی	۱۴۸
۸-۲-۱۴۹.....	مقدمه	۱۴۹
۸-۲-۱۴۹-۲.....	الزامات تحقق موفقیت آمیز اقتصاد مقاومتی:	۱۴۹
۸-۲-۱۴۹-۱-۲-۳.....	مردمی کردن اقتصاد	۱۴۹
۸-۲-۱۴۹-۲-۲-۳.....	گام‌های مردمی کردن اقتصاد	۱۵۳
۸-۲-۱۴۹-۳-۳.....	دانش‌بنیان کردن اقتصاد	۱۵۴
۸-۲-۱۴۹-۴-۳.....	فضای کسب و کار	۱۵۵

۱۵۶	۳-۴-۱- بهبود فضای کسب و کار
۱۵۹	۳-۴-۲- عوامل مؤثر بر فضای کسب و کار
۱۶۱	۳-۴-۳- ارزیابی فضای کسب و کار
۱۶۲	۳-۴-۴- موانع بهبود فضای کسب و کار
۱۶۲	۳-۴-۵- ضرورت بهبود فضای کسب و کار
۱۶۴	۳-۴-۶- فضای کسب و کار در ایران
۱۶۵	۳-۵-۵- اصلاح سبک معیشت
۱۶۶	۳-۵-۱- تعریف سبک زندگی
۱۶۷	۳-۵-۲- تعریف فرهنگ
۱۶۸	۳-۵-۳- رابطه فرهنگ، سبک زندگی و اقتصاد مقاومتی
۱۶۹	۳-۵-۴- مهم‌ترین اهداف تحقق اقتصاد مقاومتی در سبک زندگی
۱۷۲	۳-۶-۱- تنوع‌بخشی به صادرات
۱۷۳	۳-۶-۱- مروری بر ادبیات تنوع صادراتی
۱۷۵	۳-۶-۲- پیشنهادها و راهبردهای متنوع سازی صادرات
۱۷۵	۳-۷-۱- مدیریت واردات و کالاهای وارداتی
۱۷۶	۳-۷-۱- پیامدهای روند کنونی واردات
۱۷۷	۳-۷-۲- اهداف مدیریت واردات
۱۷۷	۳-۷-۳- ابزارهای مدیریت واردات
۱۷۸	۳-۷-۴- راهبرد سیاستی برای مدیریت واردات
۱۸۳	فصل ۴: اقتصاد مقاومتی
۱۸۴	۴-۱- مقدمه
۱۸۴	۴-۲- نقش بازارهای مالی در اقتصاد مقاومتی
۱۸۶	۴-۲-۱- انواع دستگاه‌های مستمری و نقش آن‌ها در بازارهای مالی
۱۸۹	۴-۲-۲- بررسی وضعیت صندوق‌های مستمری در ایران
۱۹۱	۴-۳- نقش بازار سرمایه در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۹۴	۴-۴- نقش بازارهای پولی در اقتصاد مقاومتی
۱۹۶	۴-۴-۱- نظام پولی مقاومتی در بعد داخلی
۲۰۰	۴-۴-۲- نظام پولی مقاومتی در بعد خارجی

۲۰۲	۴-۳-۴- مفهوم و کارکرد بازار پول
۲۰۶	۴-۴-۴- نهادهای بازار پول
۲۰۷	۴-۵- نقش تحولات نفتی در اقتصاد مقاومتی
۲۱۰	فصل ۵: فنریت اقتصادی
۲۱۱	۵-۱- مقدمه
۲۱۱	۵-۲- مفهوم فنریت در اقتصاد
۲۱۲	۵-۲-۱- فنریت اقتصادی ذاتی
۲۱۲	۵-۲-۲- فنریت اقتصادی انطباقی
۲۲۰	۵-۳- تعریف کاربردی از فنریت
۲۲۰	۵-۴- چگونگی روش اندازه‌گیری فنریت در کشور
۲۲۲	۵-۵- عملکرد یک اقتصاد دارای فنریت
۲۲۳	۵-۶- راهبردهای فنریت اقتصادی
۲۲۴	۵-۷- محورهای چهارگانه فنریت اقتصادی
۲۲۶	فصل ۶: راهکار تحقق اقتصاد مقاومتی
۲۲۷	۶-۱- مقدمه
۲۲۹	۶-۲- بررسی اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ در یک اقتصاد مقاومتی
۲۲۹	۶-۲-۱- هم‌سویی اقتصاد مقاومتی با اصل (۴۴) قانون اساسی
۲۳۲	۶-۲-۲- گریزی بر اصل (۴۴) قانون اساسی
۲۳۳	۶-۳- ثبات قوانین در راستای اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۲۳۴	۶-۳-۱- ثبات قوانین و وجود تورم قوانین
۲۳۵	۶-۳-۲- شرایط ثبات قوانین در ایران
۲۳۶	۶-۴- توانمندسازی بخش خصوصی
۲۳۸	۶-۴-۱- مفهوم و تعاریف خصوصی‌سازی
۲۳۹	۶-۴-۲- سابقه خصوصی‌سازی و چگونگی روند آن در ایران
۲۴۱	۶-۴-۳- پیش‌نیازهای خصوصی‌سازی
۲۴۲	۶-۴-۴- مهم‌ترین چالش‌ها و موانع موجود در اجرای خصوصی‌سازی
۲۴۴	۶-۵- تعادل در مصرف و مدیریت مصرف با جایگزینی تولیدات داخلی
۲۴۵	۶-۵-۱- اثر سبک زندگی در مصرف کالاهای خارجی

۲۴۶	۲-۵-۶- سبک زندگی اسلامی و تغییر ساختار تولیدات ملی
۲۴۸	۳-۵-۶- رشد اقتصادی و سبک زندگی
۲۴۹	۶-۶- سیاست گسترش کمی و کیفی صادرات غیرنفتی
۲۵۰	۱-۶-۶- عملکرد صادرات غیرنفتی در برنامه‌های توسعه‌ای
۲۵۴	۲-۶-۶- اهمیت توسعه صادرات غیرنفتی و حمایت از تولید ملی
۲۵۵	۳-۶-۶- توصیه‌های سیاستی
۲۵۷	۷-۶- نقش تولید در اقتصاد مقاومتی
۲۶۰	۸-۶- اقدامات کوتاه مدت برای رفع موانع تولید
۲۶۰	۱-۸-۶- مشکلات واردات:
۲۶۰	۲-۸-۶- تخصیص یارانه‌ی تولید:
۲۶۱	۳-۸-۶- تسهیلات:
۲۶۱	۴-۸-۶- صادرات:
۲۶۱	۵-۸-۶- حمایت از کالای ایرانی:
۲۶۲	۶-۸-۶- تبلیغات:
۲۶۲	۷-۸-۶- وضع استانداردها:
۲۶۲	۸-۸-۶- استفاده از فناوری نوین:
۲۶۲	۹-۸-۶- حذف قوانین زائد و پرهیز از تغییر ناگهانی قوانین و سیاست‌ها:
۲۶۳	۱۰-۸-۶- آموزش:
۲۶۳	۱۱-۸-۶- فرهنگ:
۲۶۵	فصل ۷: نقش اقتصاد دانش‌بنیان در اقتصاد مقاومتی
۲۶۶	۱-۷- مقدمه
۲۶۷	۲-۷- پیشینه نقش دانش در اقتصاد
۲۶۸	۱-۲-۷- اقتصاد دانش‌بنیان پایه اقتصاد مقاومتی
۲۷۰	۲-۲-۷- ارکان اصلی اقتصاد دانش‌بنیان
۲۷۳	۳-۲-۷- ضرورت حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان در ایران
۲۷۸	۳-۷- اقتصاد دانش‌بنیان در ایران با تأکید بر برنامه‌های توسعه
۲۸۱	۴-۷- تجارب اقتصاد دانش‌بنیان در کشورهای منتخب
۲۸۱	۱-۴-۷- اقتصاد دانش‌بنیان در کره جنوبی

- ۲۸۳ ۲-۴-۷- اقتصاد دانش‌بنیان در ترکیه
- ۲۸۴ ۳-۴-۷- اقتصاد دانش‌بنیان در ژاپن
- ۲۸۵ ۵-۷- نقاط قوت کشور اقتصاد برای اقتصاد دانش‌بنیان
- ۲۸۵ ۱-۵-۷- داشتن نیروی انسانی جوان و تحصیل کرده
- ۲۸۵ ۲-۵-۷- تجربه خوب در موفقیت‌های علمی و فناوری
- ۲۸۶ ۳-۵-۷- امکان ایجاد بستر مناسب ارتباطی و فناوری
- ۲۸۶ ۴-۵-۷- فعال شدن شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۲۸۶ ۶-۷- نقاط ضعف اقتصاد کشور برای اقتصاد دانش‌بنیان
- ۲۸۶ ۱-۶-۷- ضعیف بودن شاخص بنیان رژیم نهادی و انگیزش اقتصادی ایران
- ۲۸۷ ۲-۶-۷- ضعیف بودن نظام ملی نوآوری
- ۲۸۷ ۳-۶-۷- تحقیقات ضعیف و عدم توجه کافی به تحقیقات و پژوهش
- ۲۸۷ ۴-۶-۷- ضعف در تکنولوژی‌های بالا و پایین بودن ظرفیت جذب فناوری در اقتصاد ملی
- ۲۸۷ ۵-۶-۷- کیفیت نامناسب سرمایه انسانی و عدم انطباق آن با نیاز بازار
- ۲۸۷ ۶-۶-۷- برخی دیگر از نقاط ضعف اقتصاد ملی در حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان به شرح زیر است
- ۲۸۸ ۷-۷- جمع‌بندی و ارائه راهکار
- ۲۹۱ فصل ۸: منابع و مآخذ